

Poř. č. 16/2001

Výkladové stanovisko ke stanovení výše škody způsobené leasingové společností nakládáním s předmětem leasingu v rozporu s podmínkami leasingové smlouvy

Škodou způsobenou leasingové společností nakládáním s předmětem leasingu v rozporu s podmínkami leasingové smlouvy je hodnota tohoto předmětu v okamžiku spáchání trestného činu určená ve smyslu ustanovení § 89 odst. 12 trestního zákona, snížená o tu část akontace a uhrazených leasingových splátek, která představuje čisté splátky na pořizovací cenu předmětu leasingu.

Okresní státní zastupitelství v Příbrami předložilo Nejvyššímu státnímu zastupitelství podnět k vypracování výkladového stanoviska k určení výše škody, která je způsobena leasingové společností tím, že nájemce v rozporu s povinnostmi vyplývajícími z leasingové smlouvy v době před skončením finančního leasingu věc, která je předmětem leasingu, prodá či jiným způsobem zcizí.

Leasing je možno charakterizovat jako smlouvu o pronájmu předmětu leasingu (konkrétně určené věci) za dohodnuté částky na určité stanovené období, přičemž leasingová smlouva není v platném právu jako samostatný smluvní typ zakotvena. Pojem „leasingová smlouva“ neznají obchodní zákoník ani občanský zákoník, obecně je tato smlouva považována za innominátní smlouvu (§ 51, 491 a 853 občanského zákoníku, § 269 odst. 2 obchodního zákoníku).

Postupně se ustálily zejména dvě skupiny leasingu, a to leasing finanční a leasing operativní.

Při finančním leasingu jsou na leasingového nájemce dlouhodobě a za úplatu převáděna užívací práva k předmětu leasingu i oprávnění požívat užitky předmětu leasingu a na druhé straně je na nájemce přenášena i základní péče o předmět leasingu a nebezpečí a rizika vztahující se jak k předmětu leasingu (nebezpečí jeho poškození, riziko poklesu jeho tržní hodnoty), tak k jeho užívání (nebezpečí plynoucí z provozu tohoto předmětu).

Po celou dobu leasingové transakce je předmět leasingu ve vlastnictví leasingového pronajímatele, který však na nájemce převádí v podstatě veškerá rizika a výnosy spojené s vlastnictvím předmětu leasingu.

Finanční leasing zpravidla končí převodem předmětu leasingu do vlastnictví nájemce (nejčastěji uzavřením kupní smlouvy).

Leasing operativní je naopak spíše krátkodobý nájem, kdy předmět leasingu není zpravidla během leasingu zcela amortizován.

Pronajímatel předmět operativního leasingu nejen vlastní, nýbrž ho i udržuje.

Po skončení operativního leasingu se věc ve většině případů vrací zpět pronajímateli, může však přejít i do vlastnictví nájemce na základě kupní smlouvy.

Nájemce tedy na základě leasingové smlouvy získává do své dispozice předmět leasingu, který může držet, užívat a brát z něj užitky a do jisté míry s ním disponovat, ale po celou dobu trvání nájemního vztahu je pouze uživatelem předmětu leasingu, nestává se jeho vlastníkem. Vlastníkem předmětu leasingu se nájemce nestává ani v okamžiku, kdy zaplatí všechny leasingové splátky. K přechodu vlastnického práva je třeba uzavřít kupní smlouvu mezi pronajímatelem a nájemcem nebo zaplatit zůstatkovou cenu předmětu leasingu či je nezbytný jiný úkon dle obsahu leasingové smlouvy.

Leasing nelze posuzovat jako prodej na splátky, kdy kupující se stává vlastníkem věci ještě před zaplacením celé kupní ceny, stejně jako není prodejem věci s výhradou vlastnictví ve smyslu § 445 obchodního zákoníku nebo § 601 občanského zákoníku, kdy se kupující po zaplacení celé kupní ceny stane vlastníkem věci, aniž by bylo třeba činit jakýkoliv další úkon.

Pro úplnost je nutné ještě konstatovat, že při uzavření leasingové smlouvy je nájemce před převzetím předmětu leasingu zpravidla povinen uhradit první zvýšenou splátku - akontaci. Nejčastěji se jedná o zálohu na další platby nájemného ve vyšší hodnotě, než jsou stanoveny pravidelné splátky (tzv. nultá splátka), může však jít i o zálohu na kupní cenu, kterou hradí nájemce až při odkoupení předmětu pronájmu po skončení leasingové smlouvy pronajímateli nebo o zálohu na kupní cenu, kterou hradí nájemce prostřednictvím leasingové firmy skutečnému dodavateli předmětu leasingu. Pro posouzení akontace je rozhodující její skutečný význam, který lze stanovit pouze na základě konkrétní uzavřené leasingové smlouvy, případně všeobecných smluvních podmínek, je-li na ně ve smlouvě odkázáno.

Ze shora uvedeného lze dovodit, že pokud nájemce v rozporu s leasingovou smlouvou, popřípadě bez vědomí pronajímatele (pokud konkrétní leasingová smlouva převedení na jinou osobu se souhlasem leasingové společnosti umožňuje), pronajatou věc prodá či jiným způsobem převede na třetí osobu, zničí nebo znehodnotí, případně předmět leasingu vyláká s úmyslem věc si - po zaplacení akontace - ponechat a leasingové splátky neplatit, způsobí tím škodu jeho vlastníku, tj. pronajímateli a může být naplněna i skutková podstata trestného činu.

Právní kvalifikací takového jednání se toto výkladové stanovisko nezabývá, řešena je pouze výše škody, která je pronajímateli způsobena jednáním nájemce, které je posouzeno jako trestný čin.

Pro účely trestního řízení přichází v úvahu v podstatě tato řešení:

a) Škodou je celkový součet všech leasingových splátek včetně akontace a event. i zbytkové ceny předmětu leasingu, které by nájemce uhradil pronajímateli, pokud by splnil všechny podmínky stanovené leasingovou smlouvou.

b) Škodou je hodnota předmětu leasingu stanovená podle ustanovení § 89 odst. 12 tr. zák. po odečtení celkové výše zaplacené akontace a uhrazených leasingových splátek.

c) Škodou je hodnota předmětu leasingu stanovená podle ustanovení § 89 odst. 12 tr. zák. snížená o tu část akontace a uhrazených splátek, která představuje čisté splátky na pořizovací cenu předmětu leasingu.

ad a)

Takto určená výše škody by neodpovídala tomu, o co je majetek leasingové společnosti neoprávněným nakládáním s předmětem leasingu zmenšen. V průběhu dohodnutého leasingového vztahu je nájemce povinen prostřednictvím splátek uhradit pronajímateli nejen pořizovací náklady na předmět leasingu, ale rovněž úrokové náklady dané finanční transakce, ve splátkách jsou zahrnuta i rizika této operace, náklady na pojištění předmětu leasingu a odměna pro poskytovatele leasingu, případně další nákladové položky.

Dle dosavadní dostupné judikatury takto soudy při stanovení výše škody nepostupovaly.

ad b)

Stanovení výše škody pro účely trestního řízení tímto způsobem bylo dle dosavadní převažující judikatury považováno soudy za správné.

Jedná se např. i o publikované rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích (č. 27/1996 Sb. rozh. tr.). Krajský soud v Českých Budějovicích dospěl k závěru, že: „Škodou způsobenou trestným činem podvodu podle § 250 tr. zák. spáchaného uzavřením leasingové smlouvy, kdy záměrem pachatele bylo neplnit vůbec podmínky smlouvy, je cena, za kterou se obvykle prodávají věci, jež se v konkrétním případě staly předmětem podvodného vylákání (§ 89 odst. 12 tr. zák.), nikoli cena, kterou by postupně musel pachatel zaplatit, kdyby dodržel podmínky smlouvy. Pokud podmínkou uzavření smlouvy bylo zaplacení určité částky při odebrání věci a pachatel ji zaplatil, je způsobená škoda o tuto částku menší.“

Zmínit lze i rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 22. 10. 2000 sp.zn. 12 To 200/98, kterým byl obžalovaný zproštěn obžaloby pro pokus trestného činu zpronevěry podle § 8 odst. 1, § 248 odst. 1, 2 tr. zák. a který byl navržen k publikaci ve Sbírce soudních rozhodnutí s touto právní větou: „Jestliže obviněný prodá věc, kterou má svěřenu k běžnému užívání tzv. leasingovou smlouvou, podle které se má po splacení všech splátek stát jejím vlastníkem, za okolností, kdy hodlá i po prodeji věci nadále plnit podmínky této smlouvy záležející ve splacení jednotlivých splátek, nezpůsobí tímto jednáním majetkovou újmu poškozené organizaci a nedopouští se trestného činu zpronevěry podle § 248 tr. zák.“ Toto rozhodnutí nebylo trestním kolegiem Nejvyššího soudu ČR k publikaci schváleno.

Při akceptaci závěrů rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové by bylo možno si na úkor leasingových společností opatřovat bezproblémový úvěr - po zaplacení akontace by nájemce předmět leasingu ihned prodal, získal by tak bezprostředně volné finanční prostředky a následně by tento v podstatě „úvěr“ splácel leasingové společnosti.

Způsob stanovení výše škody způsobem vyplývajícím z citovaných rozhodnutí soudů nerespektuje podstatu leasingových smluv, tj. skutečnost, že pronajímatel zůstává po celý průběh leasingové operace vlastníkem pronajímané věci a pokud nájemce s individuálně určenou svěřenou (event. vylákanou) věcí nakládá v rozporu s účelem, ke kterému mu byla svěřena, obstarává si tak z této věci neoprávněně trvalý prospěch. Je-li od hodnoty věci odečítána celá výše akontace a uhrazených leasingových splátek, jde o způsob stanovení škody v neprospěch vlastníka předmětu leasingu, neboť není zohledněna skutečnost, že leasingovými splátkami se uhrazuje nejen pořizovací cena předmětu pronájmu, ale i další položky, jak je uvedeno pod bodem a).

ad c)

V případě leasingu je vlastníkem předmětu leasingu po celou dobu trvání leasingového vztahu pronajímatel, ve většině případů leasingová společnost. Jedná se tedy ve vztahu k nájemci o cizí věc a pokud tento jako nevlastník převede vlastnické právo na třetí osobu nebo tuto věc vyláká již s úmyslem vůbec neplnit

podmínky leasingové smlouvy, majetek leasingové společnosti je takto objektivně zmenšen, neboť byla zbavena vlastnického práva k věci a je jí způsobena škoda rovnající se hodnotě této věci v době spáchání činu, kterou je možno snížit pouze o tu část akontace a uhrazených leasingových splátek, která představuje splátky na pořizovací cenu předmětu leasingu a nikoliv o tu část, která je úhradou nákladů spojených s leasingem a odměnou leasingové společnosti /blíže rozvedeno pod bodem a)/.

Je třeba konstatovat, že k tomuto závěru dospěl i Nejvyšší soud České republiky v rozsudku ze dne 17. července 2001 sp.zn. 3 Tz 95/2001 v trestní věci, ve které bylo trestní řízení vedeno pro trestný čin zpronevěry podle § 248 odst. 1, 2 tr. zák. V odůvodnění je konstatováno: „Jak je důvodně namítáno v podané stížnosti pro porušení zákona, soud prvního stupně měl v rámci dokazování v hlavním líčení od poškozeného zjistit, jaká část z částky zaplacené obžalovaným ve formě akontace a dvou splátek, představuje čisté splátky na pořizovací cenu předmětného televizoru a jaká část tvoří složku představující úroky, náklady na pojištění předmětu leasingu, poplatky za zvláštní služby spojené s jeho užíváním apod. Takto zjištěnou částku měl soud odečíst od ceny televizoru v době spáchání činu, tedy od částky, objektivně zjištěné příslušným znalcem.“

Z formálního hlediska je případný trestný čin dokonán okamžikem převodu předmětu leasingu na třetí osobu nebo převzetím vylákané věci a tímto momentem také vzniká škoda vlastníku věci. Ke skutečnosti, že nájemce uhradil po neoprávněné dispozici s předmětem leasingu další splátky, event. hodlal i nadále splátky platit, není možno při stanovení výše škody způsobené trestným činem přihlížet a tyto částky lze považovat pouze za náhradu škody. K těmto skutečnostem je však třeba přihlídnout při hodnocení jednání z hlediska ustanovení § 3 odst. 4 tr. zák. (případně § 88 odst. 1 tr. zák.) a nelze vyloučit, že tyto okolnosti by mohly vést až k závěru o absenci materiálního znaku trestného činu (§ 3 odst. 2 tr. zák.). Rovněž v rámci adhezního řízení by ke skutečnosti, že část škody již byla uhrazena, muselo být přihlídnuto.

Pro úplnost, byť se výkladové stanovisko nezabývá právní kvalifikací jednání, které je v rozporu s podmínkami leasingové smlouvy, je třeba zmínit, že v některých případech by byla na místě i kvalifikace podle § 209 tr. zák., v kterýchžto případech by však nepřicházelo v úvahu řešit problémy související s výší škody.

Při určení výše škody pro účely trestního řízení je tedy třeba vycházet z ceny (zpravidla určené znaleckým posudkem), za kterou se předmět leasingu v době a místě neoprávněné dispozice s touto věcí obvykle prodává (§ 89 odst. 12 tr. zák.), snížené pouze o tu část akontace a uhrazených leasingových splátek, která představuje splátky na pořizovací cenu předmětu leasingu. Složení akontace a splátek, nevyplývá-li tato skutečnost z leasingové smlouvy, je povinen specifikovat poškozený, tj. pronajímatel předmětu leasingu. 1)

---

1) Pokud by se zákon č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru, vztahoval i na leasingové smlouvy, o čemž jsou v současné době v odborné literatuře vyslovovány pochybnosti, neměl by být u nově uzavřených leasingových smluv problém zjistit, z jakých položek se skládá akontace a jednotlivé splátky.

